

„Jan Kowalewski - kryptolog do zadań specjalnych”

28.10.2022 15:30 Patryk Waclawiak / BAM

kategoria: **Tożsamość i tradycja**

Rok Jana Kowalewskiego

Sto lat niepodległości

Łódź w historii

W minioną środę (26.10.22r.) w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku odbyła się konferencja naukowa poświęcona w pełni postaci Jana Kowalewskiego - łódzkiego kryptologa, bohatera wojny polsko-bolszewickiej, asa wywiadu. Organizatorami wydarzenia były Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Akademia Sztuki Wojennej i warszawski Instytut Józefa Piłsudskiego.

(fot. Patryk Waclawiak)

Spotkanie nie przez przypadek sfokusowane było wokół postaci Jana Kowalewskiego. 24 października obchodziliśmy 130. rocznicę urodzin tego wybitnego łodzianina - podpułkownika piechoty Wojska Polskiego, matematyka i poliglota. W czasie wykładów przytoczone zostały różne aspekty pracy Kowalewskiego jako kryptologa i dyplomaty, jego kariera, sposoby łamania szyfrów i wiele innych zaskakujących aspektów jego życia. Przedstawiciele Urzędu Miasta Łodzi wygłosili podczas konferencji referat o pierwszych latach Jana w Łodzi - jego dzieciństwie, uwarunkowaniach kształtujących młodego Kowalewskiego, o edukacji w łódzkich szkołach, a także o upamiętnieniu bohatera w przestrzeni naszego miasta.

Jan Kowalewski urodził się i wychował w przemysłowej Łodzi. Tu nauczył się języków, nabył też wiedzę pozwalającą mu w przyszłości osiągać sukcesy w dziedzinie kryptologii, dyplomacji i wywiadu. Dalszą edukację i karierę zawodową kontynuował w Warszawie i wielu instytucjach poza granicami kraju. Zastąpił jako organizator i naczelnik Wydziału II Radiowywiadu Biura Szyfrów Oddziału II Sztabu Generalnego Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. To właśnie ta jednostka złamała sowieckie szyfry, co przyczyniło się do zwycięskiego przebiegu wojny 1920 roku. Jan Kowalewski budził zainteresowanie także prasy międzynarodowej, ale pomimo intrygującego życiorysu przez wiele lat pozostawał w cieniu historii. W okresie międzywojnia Kowalewski m.in. szkolił japoński wywiad, czy był attaché wojskowym w Moskwie i Bukareszcie. Podczas II wojny światowej pracował jako kierownik Placówki łączności z Kontynentem w Lizbonie, a w trakcie tzw. Akcji Kontynentalnej kierował rozległymi działaniami wywiadowczymi na terenie całej Europy. W latach późniejszych był m.in. wydawcą miesięcznika „East Europe and Soviet Union”).

W ramach konferencji obejrzeć można było wystawę „Sukcesy polskiej kryptologii 1919-1945”. Dzięki uprzejmości ABW istniała możliwość zapoznania się w praktyce z działaniem maszyny szyfrującej Enigma. Zrealizowano również pokaz sztuki Teatru Telewizji pt. „Człowiek, który zatrzymał Rosję”. Uczestnicy mogli także bezpłatnie zwiedzać muzealną wystawę stałą „Dla Rzeczypospolitej – Józef Piłsudski 1867-1935” oraz dworek „Milusin”, W trakcie trwania wydarzenia dostępne do nabycia dwie części książki autorstwa prof. dr hab. Grzegorza Nowika „Zanim złamano ENIGMĘ ... Rozszyfrowano REWOLUCJĘ”, a także publikację pod redakcją dr hab. Dariusza Roguta, dyrektora łódzkiego oddziału IPN „Gen. bryg. Jan Kowalewski (1892-1965) – oficer wywiadu i kryptolog”.

Program konferencji:

9.30 – otwarcie wystawy *Sukcesy polskiej kryptologii 1919-1945*; prezentacja książki *Gen. bryg. Jan Kowalewski (1892-1965) – oficer wywiadu i kryptolog* – dr hab. Dariusz Rogut, IPN Łódź.

9.50 – płk. Adam Gwiazdowicz, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego – Prezentacja działania maszyny szyfrującej Enigma.

10.10 – otwarcie konferencji: dr Robert Andrzejczyk (dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku), płk Krzysztof Waclawek (Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego), gen. bryg. dr Robert Kosowski (Rektor-Komendant Akademii Sztuki Wojennej), prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki (Prezes Zarządu Instytutu Józefa Piłsudskiego). Podpisanie porozumienia pomiędzy Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku a Akademią Sztuki Wojennej oraz Instytutem Józefa Piłsudskiego.

10.30 – sesja poranna

- prowadzący: płk dr hab. Juliusz Tym (prof. ASzWoj, Akademia Sztuki Wojennej)
- dr hab. Grzegorz Nowik (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, ISP PAN) – *Jak odkryłem Jana Kowalewskiego?*
- Mariusz Goss i Andrzej Janecki (Urząd Miasta Łódź) – *Łódzkie lata Jana Kowalewskiego*
- dr hab. Włodzimierz Suleja (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, IPN) – *Kto zwyciężył w 1920 r. – Józef Piłsudski czy Jan Kowalewski?*
- dr Marek Grajek (konsultant ds. kryptologii) – *Jana Kowalewskiego metody łamania szyfrów sowieckich*
- dr Stefan Artymowski (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku) – *Jan Kowalewski w dokumentach źródłowych „Bitwa o Ukrainę”*
- dr hab. Ewa Pałasz-Rutkowska (Uniwersytet Warszawski) – *Jan Kowalewski w Japonii*
- dr Zdzisław Kapera (Polska Akademia Umiejętności w Krakowie) – *Przeegrany pojedynek Jana Kowalewskiego z Herbertem O. Yardleyem z Black Chamber USA*

- dr Piotr Adam Głuszkowski (Uniwersytet Warszawski) – *Działalność Jana Kowalewskiego jako attaché wojskowego w Moskwie w świetle nowych dokumentów*
- Pytania i dyskusja

13.45 – sesja popołudniowa

- prowadzący: prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki (Prezes Zarządu Instytutu Józefa Piłsudskiego)
- mgr inż. Krzysztof Leszczyński (b. Inspektor Państwowego Biura Szyfrów) – *Współpracownicy Jana Kowalewskiego – twórcy polskich szyfrów 1919-1921*
- dr inż. Andrzej Marusak (Politechnika Warszawska) – *Współtwórcy nasłuchu radiowego 1918-1921*
- Wojciech Grott (Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku) – *Ppłk. Jan Kowalewski – postać przypomniana. Opisy i relacje w prasie międzywojennej*
- dr hab. Wojciech Mazur (Uniwersytet Jagielloński) – *Surowcowy antrakt. Ppłk st. sp. Jan Kowalewski jako dyrektor TISSA – Towarzystwa Importu Surowców SA (kwiecień 1938 – wrzesień 1939)*
- dr hab. Dominik Smyrgała (prof. ASzWoj, Akademia Sztuki Wojennej) – *Na marginesie Akcji Kontynentalnej i operacji „Trójnóg”*
- dr hab. Marek Kornat (IH PAN) – *Sowietolog i redaktor „East Europe and Soviet Russia”*
- dr Emil Noiński (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku) – *Dekryptaż szyfru Romualda Traugutta. Przyczynek do ostatnich lat życia Jana Kowalewskiego*
- dr hab. Jakub Mielczarek (Uniwersytet Jagielloński) – *Kryptoanaliza współczesna w świetle osiągnięć Jana Kowalewskiego*
- Pytania i dyskusja

Powiązane pliki

[Prezentacja programu PowerPoint \(8 MB\)](#)

Łódzkie Lata Jana Kowalewskiego (opracowanie: UMŁ, BAM)

